

PM Sjukresor i Sverige 2019

SVENSKKOLLEKTIVTRAFIK

En dold verksamhet som omsätter mer än 2,4 miljarder

Svensk Kollektivtrafik som är branschorganisation för Regionala kollektivtrafikmyndigheter och länstrafikbolag samlar nu för tredje året in uppgifter om sjukresor i Sverige.

Under 2019 gjordes mer än 6,9 miljoner resor till vården som samhället helt eller delvis finansierade. De kostade tillsammans mer än 2,4 miljarder kronor, vilket innebär att resorna är dyrare än färdtjänst- och riksfärdtjänstresorna tillsammans.

73% av sjukresorna är anordnade av samhället via beställningscentraler och med centrala transportörsavtal, vilket håller nere kostnaderna.

4 av 10 resor bokas samma dag som avresa vilket påverkar möjlighet att samordna resorna och resenärernas resande och därmed bidrar till kostnadsmassan.

95% av resenärerna som reser anordnad sjukresa kommer fram i tid, detta bidrar till att 89% av resenärerna är nöjda med sin sjukresa.

Undersökningen har sänts till sjukreseansvariga som under perioden februari-mars getts möjligheten att bidra med sina svar. Efter påminnelser har ytterligare organisationer lämnat sina svar. För att skapa en uppfattning om den nationella nivån har för de organisationer som inte redovisat värden tidigare angivna årsvärden adderats. Någon officiell statistik om sjukresor vad gäller antal har inte samlats in på ett flertal år på nationell nivå.

Förutom insamlad statistik kan man få kunskap om sjukresorna via ANBARO, den nationella resenärsundersökningen för serviceresor. Dock samlas endast nöjdhet kring anordnade sjukresor in, dvs inte kring den andel resor som sker i kollektivtrafiken, med sjukreselinjer eller där utbetalning som milersättning för resa i egen bil skett etc.

Sjukresor regleras i Lag (1991:419) om resekostnadsersättning vid sjukresor och bygger i grunden på en skyldighet att ersätta uppkomna kostnader. Varje enskild region har stora möjligheter att sätta regler och avgränsningar utifrån egna beslutade reglementen och vården och verksamhetens förutsättningar. För att skapa kostnadseffektivare lösningar, trygga möjligheter till transport för funktionsnedsatta och hålla en hög servicenivå för medborgarna erbjuder regionerna anordnade sjukresor via beställningscentral och med upphandlade avtal med transportörer. Dessa resor samordnas med färdtjänst och anropsstyrd närtrafik i de flesta regioner, vilket skapar betydligt mer kostnadseffektiva resor än om resenären skulle boka varje enskild resa via taxi själva.

Kontaktperson:

Mattias Andersson, mattias.andersson@svenskkollektivtrafik.se

Ansvarig MERIT-nätverket, Svensk Kollektivtrafik

Anordnade resor

Vårdens organisering genom specialisering samt det regionala regelverket påverkar antalet resor som anordnas. I flertalet län sker i så fall en resesamordning i en gemensam beställningscentral med både färdtjänst, anropsstyrd linjetrafik (Närtrafik) samt viss skolskjuts och riksfärdtjänst. Det finns inom sjukresor två olika varianter av anordnade resor, dels de som uppkommer pga. individuella sjukresebehov, dels de som går som sjukreselinjer. Många sjukreselinjer är mer eller mindre integrerade i den allmänna kollektivtrafiken och räknas därför i denna undersökning som en del av "övriga sjukresor".

Antal anordnade sjukresor

Antal resor inom länet

5 029 000 resor gjordes inom respektive län. Några få regioner har svårt att bryta loss de resor som skedde utanför länsgräns varför dessa då ingår i deras värden.

Antal resor utom länet

77 400 anordnade sjukresor gjordes från länen till/från vård i andra län. Här finns ett mörkertal då några regioner inte särredovisar dessa resor i sin uppföljning. För de som kunnat ange värden för både resor inom och utom länet motsvarar utomlänns resorna 2,4% av de anordnade resorna. Vårdens organisering påverkar sjukresebehovet över länsgränser. Dessutom påverkar de regionala regelverken delvis vilka resor som ersätts samt hur och vad som ersätts.

Totalt antal anordnade resor

Minst 5 106 600 anordnade sjukresor genomfördes 2019 i Sverige, när man summerar resor som sker inom- och utom länen. Tidigare insamlade värden för 2018 var antalet sjukresor 4 800 000 och för 2016 4 970 000 resor. Det innebär att antalet anordnade sjukresor stadigt ökar i landet. Indikationerna från våra medlemmar är att ökningen beror på en fortsatt specialisering i vården där fler och fler patienter behöver skjutas till sjukvård längre ifrån hemmet. Vi ser att de ansvariga för sjukresorna sällan får ta del av planerna för hur hälso- och sjukvården planerar framtiden och därför inte kan lägga prognoser ens för nästkommande år kring sjukresornas antal och kostnader. Sjukreseverksamheten blir därför en kostnadspost som på många ställen inte belastar vården men som helt orsakas av beslut kring vårdens planering och lokalisering.

Färdtjänstberättigades andel av resandet

Endast ett fåtal av de svarande organisationerna har en uppgift kring denna, bland dem varierar andelen mellan 31% och 72%. Faktorer som kan påverka andelen är tex skillnaden i taxa mellan sjukresa och färdtjänst för samma reserelation, högkostnadsskyddets nivå samt regelverkets utformning. På några platser i landet har man infört en särskild taxa motsvarande färdtjänsttaxan för färdtjänstberättigade som reser sjukresor för att göra det enklare för resenären. Förutom detta har man sett ett värde i att på så sätt inte inbjuda till fusk, att resenärerna som har färdtjänst bokar färdtjänst till tex blomsterhandeln vid sjukhuset. Eftersom färdtjänst och sjukresor har olika huvudmän innebär det dock oftast ökade kostnader (för intäktsförlusten) för den part som inte ansvarar för sjukresorna.

Kostnader

Med bruttokostnader avses utöver nettokostnad bland annat delar av overhead och resenärsintäkter. Olika organisationer har olika möjligheter att redovisa dessa kostnader varför enkäten innehållit båda värdena. Totalt blir det då en bruttokostnad på 2 306 170 tkr för trafikåret 2019 eller en snittkostnad på 452 kr per resa.

Kostnader inom länet

Kostnaderna brutto för anordnade sjukresor under året 2019 var minst 2 255 480 tkr.

Nettokostnaden saknas för fem organisationer och för tre organisationer har bruttokostnad inte kunnat anges varför nettokostnad för dessa tre angetts som bruttokostnad. För de som kunnat ange båda kostnaderna motsvarar skillnaden 12,5% av bruttokostnaden.

Kostnader utom länet

Fem organisationer anger att deras kostnader ingår i inomläns uppgifterna och för sex organisationer saknas uppgift helt. För de övriga organisationerna blir bruttokostnaden 51 482 tkr eller 4,2% av kostnaderna för de anordnade resorna.

Övriga sjukresor

Med övriga resor avses de sjukresor som inte är anordnade men där ersättning har på något sätt utbetalats för resan, dvs ersättning för resor i egen bil, utlägg för taxi, ersättning för kollektivtrafikresor etc. Regelverken i olika regioner är olika varför mixen mellan de olika delarna varierar över landet. Här styr både de regionala reglementena och de nivåer för ersättningar/taxor man har för milersättning och om resa i kollektivtrafiken är kostnadsfri, rabatterad eller enligt ordinarie taxa. Det finns lite kunskap kring hur möjligheter till fria resor i kollektivtrafiken och bilersättning minskar kostnaderna för de anordnade sjukresorna eller om det enbart leder till ökat antal ansökningar från resenärer som annars hade rest till vården utan att kräva samhällets delfinansiering.

Antal övriga sjukresor

Mer än 1 873 000 övriga resor gjordes under 2019. 2016 gjordes 1 671 000 övriga resor. Fem organisationer har tyvärr inte kunnat lämna uppgift 2019 om antalet resor övriga sjukresor, för dessa har 2016 års värden använts. Jämför man 2019 års värden och 2016 års värden så har de flesta organisationer ökat i antal resor och några få minskat vilket innebär att ett rimligt antagande att dessa organisationer ökat sitt resande något sedan 2016, i alla fall inte minskat sitt resande.

Kostnad övriga sjukresor

Bruttokostnaden är minst 148 381 tkr. Sju organisationer har bara kunnat ange nettokostnaden, varför bruttobeloppet i själva verket är betydligt högre.

Snittkostnaden per övrig sjukresa

Snittkostnaden för utlägg är 96 kr/resa. Detta belopp är lägre än för de anordnade sjukresorna och beror på att ersättningen för kollektivtrafikbiljetter och kilometerersättning för användande av egen bil är låga belopp jämfört med att arrangera och transportera personer med hjälp av taxifordon som inkluderar förarkostnad.

Alla sjukresor

Antal resor

Summerar man resorna som anordnas eller ersatts så har organisationerna bistått i mer än 6 979 000 resor under 2019, det är en ökning i antalet resor jämfört med 2016 års statistik från 6,79 miljoner resor eller ungefär 3%. Antalet resor kan jämföras med de officiella värdena från Trafikanalys för färd- och riksfärdtjänst, ännu har inte Trafikanalys släppt 2019 års värden men, för 2018 var antalet resor 11 200 000.

Andel anordnade resor/alla resor

Regelverken för ersättning och ersättningsnivåerna för utlägg varierar mellan olika län, det gör även regelverket för anordnade sjukresor, förbeställningstiden samt taxenivåerna. Det gör att andelen som är anordnade sjukresor av de resor som samhället bistår varierar över landet till mellan 51 och 98%. Det ger ett snitt i landet på 73% anordnade resor av sjukresorna.

Kostnaderna

Bruttokostnaden för samhällets sjukresor 2019 var 2 454 550 000 kr. Det gör en snittkostnad på 351 kr per resa. Detta kan jämföras med de officiella värdena från Trafikanalys för färd- och riksfärdtjänst, ännu har inte Trafikanalys släppt 2019 års värden men, för 2018 var bruttokostnaderna 4 096 000 kr. kostnaderna per sjukresa är alltså dyrare än för färdtjänst/riksfärdtjänstresorna.

Egenavgifter

Egenavgiften för en anordnad resa varierar för en resa som är 1 km mellan 30 kr och 200 kr. Snittet är 110 kr/resa. Den stora skillnaden i avgift för korta resor beror på att flertalet organisationer har samma avgift för en kort som en lång sjukresa. Detta motiveras ofta som en rättviseaspekt, man ska kostnadsmissigt ha lika långt till vården oavsett om man bor centralt eller i ett hörn av länet.

För långa resor (50 km) varierar egenavgiften för sjukresor mellan 60 och 200 kr, det gör att medelvärdet är 116 kr i landet.

För resor som resenären själv anordnar och får ersättning görs ofta ett avdrag som motsvarar en egenavgift. Beloppet varierar för olika färdmedel och konstruktionerna av dessa ersättningar varierar mycket mellan olika regioner, vi har i insamlingen för 2019 års data att inte fördjupa oss i detta.

I vissa län vill man stimulera sjukresor i den allmänna kollektivtrafiken och erbjuder därför egenavgiftsfritt resande i kollektivtrafiken.

Högekostnadsskydd

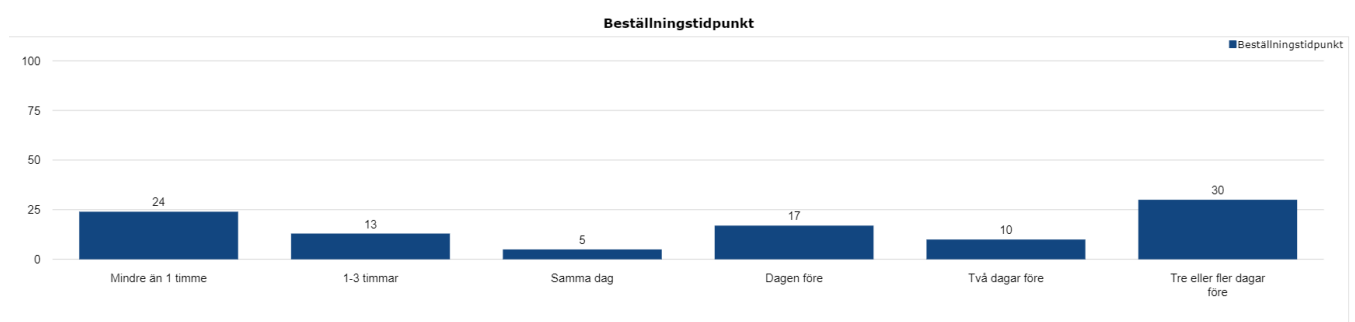
Flera regioner har en högsta årlig nivå för egenavgifter, så kallade högekostnadsskydd. Det varierar mellan 1400 kr och 2400 kr i landet vilket ger ett genomsnitt på drygt 1820 kr.

Om man räknar hur många resor man behöver göra för att komma upp i högekostnadsskydd är det (för resor på 50 km) allt mellan 8 till 20 resor. I snitt är det nära 16 resor som behöver göras, dvs motsvarande åtta vårdbesök där man reser sjukresa i båda riktningarna.

När bokas sjukresorna?

42 procent av de anordnade sjukresorna bokas samma dag som avresa. Uppgiften kommer ifrån ANBARO där slumpvis utvalda resenärer besvarat frågor kring upplevd kvalitet i beställning och bokning av sjukresa. Framförhållningen varierar mellan olika regioner och styrs delvis av resenärers beteende, vårdens agerande och rutiner samt vilka regler som ställts upp för bokning av resa. Ju högre andel av resorna som bokas kort inpå avresan desto mindre chans att skapa kostnadseffektiva resor med samplanering med andra resenärer.

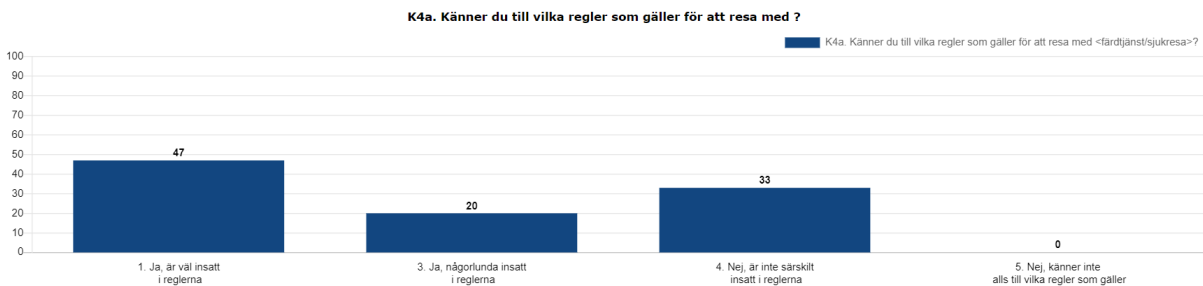
Vilket ärende hade man med sjukresan?

Majoriteten av resor är till/från planerade vårdbesök. 12% sker dock som akta sjukresor. Resultatet för denna fråga avser perioden juli-dec 2020, då frågan inte ställdes tidigare.

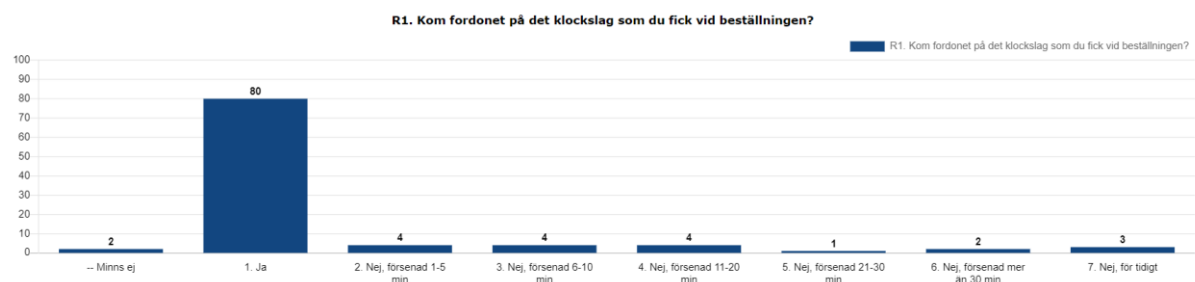
Kännedom om regelverket?

I ANBARO ställs fråga om man har kännedom om de regler som gäller för sjukresor. Nästan hälften av de tillfrågade säger sig vara väl insatt i reglerna och ingen svarar att de inte alls känner till reglerna. Resultatet för denna fråga avser perioden juli-dec 2020, då frågan inte ställdes tidigare.

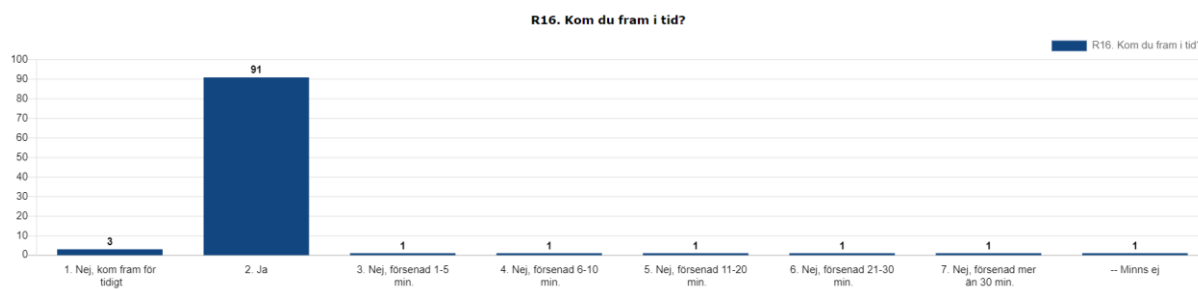
Hämtades resenären på utlovad tid?

83% av resenärerna blir hämtade vid det klockslag som de fått löfte om vid beställning. 10% av resenärerna hämtas mer än 5 minuter efter utlovad tid. Detta är en variabel för sjukreserenärerna som varit på vårdbesök och som är på väg hem. Det är dock bara 3% som behöver vänta längre än 20 minuter.

Kom resenären fram i tid?

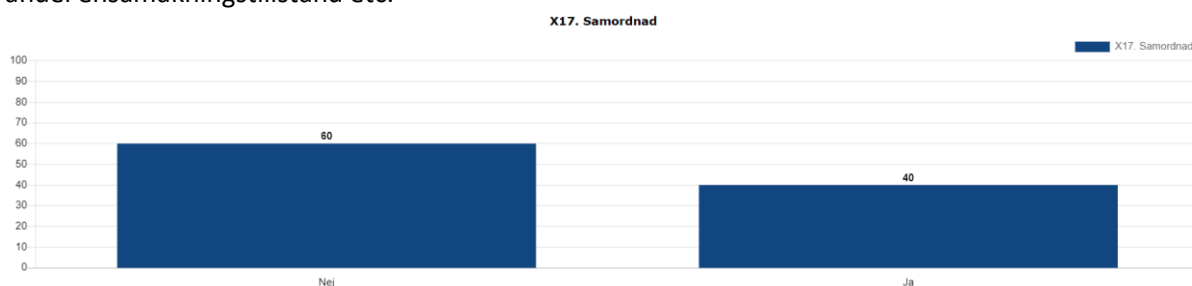
När det gäller att ta sig till vårdbesöken är ankomsttiden på resan viktig, för att resenären ska komma i tid till avtalat vårdbesök och inte ska känna stress att komma fram. 95% av resenärerna kommer fram i tid och bara 2% kommer fram mer än 20 minuter sent. Det innebär att majoriteten av avgångsförseeningarna försvunnit när resenärerna väl kommer fram.

Var resan samplanerad?

Ett mått på effektivitet i verksamheten är om den enskilda resenärens resa samplanerats med andra resenärers resor. I 40% av sjukresorna under 2019 där slumpvis utvalda respondenter besvarat frågor om nöjdheten i ANBARO har resan varit en resa där resenärerna rest tillsammans med andra resenärer.

Möjligheterna att samordna ökar ju större antal resor som ingår i samordningen och desto fler olika reseformer som ingår. Förutsättningarna är alltså högre i tätbefolkade län med många invånare, radiella resmönster och där färdtjänst, riksfärdtjänst, sjukresor och närtrafik alla samplaneras i samma beställningscentral än i glesbefolkade län, med liten samordning mellan olika färdstätt, hög andel ensamåkningstillstånd etc.

Är resenärerna nöjda med sina resor?

89% av resenärerna ger betyget 4 eller 5 på en femgradig skala på frågan om nöjdhet med resan. Enbart 3% av resenärerna ger ett negativt betyg för det sammanfattande betyget för resan inkluderande beställning, upphämtning och avlämning.

Källor:

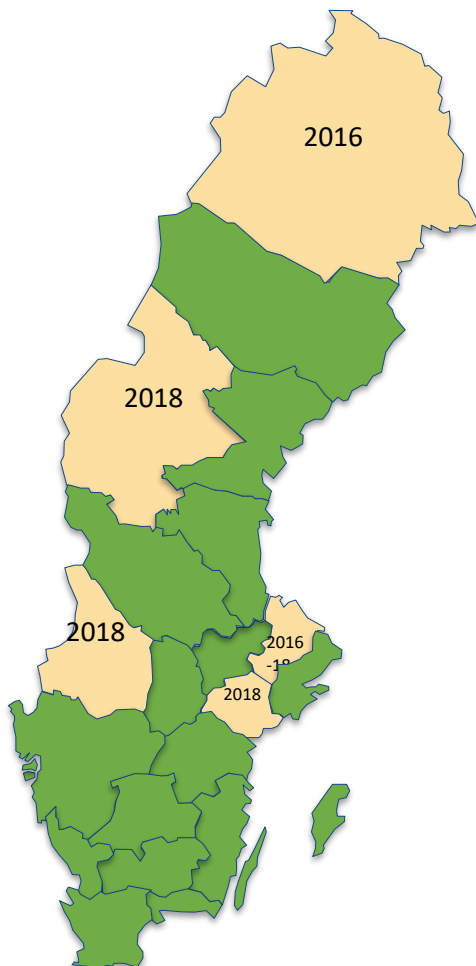
Svensk Kollektivtrafik, ANBARO, Kvalitetsundersökning för serviceresor och anropsstyrd, resultat för helåret 2019.

Svensk Kollektivtrafik, Enkäter till sjukreseansvariga avseende sjukreseverksamheten 2016, 2018, 2019.

Underlagsmaterial till SOU 2018:58 Särskilda persontransporter – moderniserad lagstiftning för ökad samordning

Trafikanalys, Färdtjänst och riksfärdtjänst för 2018, publicerad 2019-09-27

Län som besvarat enkäten, grönt 2019 års värden, gult tidigare årsvärden

Deltagande regioner i ANBARO 2019

